

УДК 378.22:62/65

Самборська О. В.

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

У статті висвітлено окремі наукові проблеми, які пов'язані з обґрунтуванням критеріїв, показників та рівнів готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів. Виокремлено критерії готовності до моніторингу навчальних досягнень: ціннісно-мотиваційний, когнітивний та психологічний. Відповідно до цих критеріїв було розроблено та обґрунтовано високий, середній та початковий рівні стану сформованості у майбутніх магістрів технологічної освіти готовності до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: моніторинг, критерії, рівні, показники, готовність до моніторингу, навчальні досягнення студентів, магістри технологічної освіти.

Однією із важливих проблем педагогічного дослідження є діагностика початкового стану навчальних досягнень, а також результативності, ефективності педагогічного процесу, який забезпечує його зміни. Вирішення даної проблеми передбачає визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості тих особистісних утворень, розвиток та становлення яких відбувається у процесі спеціально організованої педагогічної діяльності.

Однак на сьогодні немає чітко визначених підходів до виокремлення критеріїв, показників та рівнів готовності педагогічних працівників до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Аналіз педагогічних, психологічних та філософських наукових джерел свідчить про те, що досліджувана проблема розглядається вченими з різних аспектів. Високу цінність становлять дослідження змістовної характеристики "готовність", які здійснювали О. Асмолов, С. Узнадзе, С. Максименко, С. Рубінштейн, В. Моляко, П. Перепелиця та ін. Структуру готовності досліджували В. Крутенький, Ф. Гоноблін, Н. Кузьміна та ін. Науковці В. Сластьонін, А. Пуні, В. Семиченко займалися аналізом структурних компонентів і показників готовності до діяльності.

Проблему визначення критеріїв та показників сформованості умінь та навичок, різних видів компетентностей та компетенцій у різні часи розв'язувало багато вчених, науковців, зокрема Н. Баловсяк, І. Зимня, О. Барановська, Д. Демченко, Н. Гарашкіна, І. Демура та інші.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що на даному етапі сучасна педагогічна наука потребує розробки та обґрунтування критеріїв, показників та рівнів готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів

Метою статті є визначення та обґрунтування критеріїв та рівнів готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів

Визначення критеріїв – одне із складних завдань педагогічної науки. У психолого-педагогічних дослідженнях для кількісної оцінки сформованості або розвитку якостей, умінь, навичок, компетентностей, підготовленості обґрунтовується доцільність використання різних критеріїв [2, с. 41].

Розкриємо зміст понять "критерій" та "показник" та взаємозв'язок між ними.

Поняття "критерій" (в перекладі з грецького *kriterion* – засіб судження, переконання, міра) – це мірило для визначення, оцінки предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій [3, с. 196].

Дослідник Курило В. вказує на те, що, у педагогічній теорії під критеріями розуміють ті якості явища, що відображають його суттєві характеристики і саме тому підлягають оцінці [4, с. 36].

Як зазначає Р. Торчевський: "у найбільш загальному вигляді критерій є важливою і визначальною ознакою, яка характеризує різні якісні аспекти певного досліджуваного явища,

сприяє з'ясуванню його сутності, допомагає конкретизувати основні прояви. У зв'язку з цим показник є кількісною характеристикою цього досліджуваного явища, яка дає змогу зробити висновок про стан у статичності та динамічності” [5, с. 123].

Ми розуміємо поняття “критерій” як характеристику того, що має зробити студент та спосіб демонстрування отриманих ним навчальних досягнень.

Згідно словника української мови “показник” – це свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь [6, с. 10].

Ми погоджуємося з думкою І. Бизюкової, що показник виступає кількісною характеристикою явищ і процесів, які дають змогу зробити висновок про їх стан у динамічності [7, с. 10].

Використовуючи деякі положення дослідження Богданової І. щодо критеріїв, ми вважаємо, що це поняття ширше, ніж показник. При одному критерії може бути велика кількість показників. Водночас, між показником та критерієм існує тісний зв'язок, та, оскільки якість показника залежить від того, наскільки він об'єктивно та повно характеризує прийнятий критерій і, навпаки, правильний вибір показників зумовлений науково обґрунтованим вибором критерію [8, с. 145].

Тому для будь-якого критерію характерна наявність показників, які відображають найбільш важливі стійкі властивості об'єкта, що забезпечують його існування.

Головними характеристиками “показника” є конкретність, що дозволяє розглядати його як більш частковий стосовно критерію, і діагностичність, що дозволяє йому бути доступним для спостереження й обліку. Показникам відводиться важлива роль у діагностуванні, а саме, завдяки їм ми маємо можливість судити про розвиток явища, що вивчається [9, с. 218].

Отже, під поняттям “показник” ми розуміємо ознаку, доказ, властивість, свідчення, прояв, завдяки яким можна об'єктивно оцінити навчальні досягнення.

Для визначення критеріїв готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів деякі підходи та наукові положення вчених, які можна використати або адаптувати з метою вирішення нашої проблеми дослідження.

Науковець А. Бойко пропонує за об'єкт оцінювання брати структурні компоненти навчальної діяльності, а саме: змістовий, операційно-організаційний та емоційно-мотиваційний компоненти. Саме ці характеристики можуть бути взяті за основу визначення рівня навчальних досягнень, загальних критеріїв їхнього оцінювання та відповідних оцінок (у балах) [10, с. 41-42]. А. Алексюк вважає, що критеріями оцінювання можуть бути також: характер засвоєння вже відомого знання, якість виявленого студентом знання, логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення, ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, уміннями і навичками застосування засвоєних знань на практиці, оволодіння досвідом творчої діяльності, якість виконання роботи [11, с. 42].

Дослідниця Н. Шакун критеріями готовності майбутніх учителів до моніторингу навчальних досягнень учнів вважає теоретичні знання та практичні вміння. Критерій “теоретичні знання” вона трактує як якісну характеристику розвитку майбутнього вчителя, що зумовлює відображення ним дійсності у вигляді фактів, правил, висновків, закономірностей, ідей, теорій. Критерій “практичні вміння” – це здатність на належному рівні виконувати певні дії, на доцільному рівні використовувати знання [12].

Для визначення готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів доцільно використовувати рівневий підхід, де під рівнем розуміється відношення будь-яких вищих та нижчих ступенів розвитку структур певних об'єктів чи процесів [1]. Тому подальший аналіз критеріїв та показників доцільно здійснювати в контексті рівнів готовності до моніторингу навчальних досягнень учнів.

Науковець С. Шалишкін визначає наступні критерії рівнів сформованості готовності студентів до здійснення моніторингу [13, с. 120]:

- пізнавальний інтерес до моніторингу рівня знань;
- особистісно значимий зміст проведення моніторингової діяльності;

- рівень теоретичних знань про сучасні засоби та системи оцінювання, які застосовуються в сучасному навчальному закладі;
- рівень сформованості системи умінь, необхідних для успішної реалізації моніторингу рівня знань.

Спираючись на отримані результати під час аналізу поглядів науковців на визначення критеріїв готовності до моніторингу, ми пропонуємо виокремити наступні критерії готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів: ціннісно-мотиваційний, когнітивний та практикологічний. Критерії визначені також відповідно до розроблених нами раніше компонентів структури готовності майбутніх педагогів до моніторингу (мотиваційного, науково-теоретичного, когнітивного, оціночного, практикологічного та психологічного компонентів).

Ціннісно-мотиваційний критерій включає потреби здійснення успішного та об'єктивного моніторингу, спрямованість на здійснення процесу моніторингу, психологічні установки та виконання відповідних активних дій, формування позитивних мотивів, інтерес до процесу здійснення моніторингу.

Когнітивний критерій включає обсяг фундаментальних знань для ефективної організації моніторингу, обсяг знань для формування та виконання цілей моніторингу, вибору відповідних методик та інструментарію, здійснення заходів з опрацювання даних, корекції та прогнозування подальшого розвитку досліджуваної системи чи явища.

Дослідниця О. Абдулліна пропонує використовувати під час визначення рівня теоретичних знань наступні критерії: об'єм знань (повнота, глибина, міцність), усвідомленість знань (самостійність суджень, доказовість окремих положень, постановка проблемних питань), цікавість до лінгвістичної та педагогічної теорії (читання професійної літератури, участь у методичній, науково-дослідній роботі) [14, с. 94].

Ми вважаємо, що для встановлення рівня готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу потрібно спиратись на такі показники як повнота, системність та усвідомленість фундаментальних та спеціальних знань.

Практикологічний критерій включає професійні вміння та навички, необхідні для реалізації функцій моніторингу та забезпечення його ефективності, а також самооцінку підготовленості та відповідності процесу моніторингу встановленням еталонним зразкам.

На нашу думку, для визначення рівня готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів доречно виокремити такі показники як правильність і оригінальність реалізації етапів моніторингу та ступінь самостійності під час моделювання процесу моніторингу.

Рівень є ступенем досягнення у чому-небудь [15]. У нашому дослідженні рівень – це ступінь досягнення результату навчання.

Враховуючи критерії готовності до моніторингу, ми пропонуємо виокремлювати наступні рівні готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів: високий, середній та початковий. Кожен рівень характеризується наявністю чи відсутністю показників відповідно до критеріїв готовності до моніторингу. Результати дослідження представлено у таблиці 1.

Т а б л и ц я 1

Рівні	Показники (визначення рівнів)		
	Когнітивний критерій	Практикологічний критерій	Ціннісно-мотиваційний критерій
Високий	Майбутній магістр технологічної освіти володіє повними, глибокими, системними, усвідомленими знаннями з фундаментальних основ та методики організації моніторингу; прийомами	Майбутній викладач самостійно обирає систему реалізації моніторингових досліджень, адаптує її відповідно до навчального закладу; правильно, самостійно та оригінально реалізує заплановані етапи	Майбутній педагог виявляє високий рівень рефлексивності, емпатійності, відчуває потребу здійснення успішного та об'єктивного моніторингу для об'єктивної оцінки

Рівні	Показники (визначення рівнів)		
	Когнітивний критерій	Практикологічний критерій	Ціннісно-мотиваційний критерій
	здійснення заходів з опрацювання даних отриманих в ході моніторингу. Знання майбутнього викладача усвідомлені, оперативні, логічні, він готовий застосовувати їх у прийнятті нових, нестандартних рішень	моніторингу; ефективно здійснює самостійне моделювання процесу моніторингу. Магістр повністю готовий до творчого застосування знань та умінь у нових, незвичних ситуаціях	навчальних досягнень студентів та систематично виявляє інтерес до здійснення моніторингу. Високий рівень характеризується абсолютною узгодженістю мотивів, психологічних установок та виконанням відповідних активних дій
Середній	Майбутній викладач володіє усвідомленими знаннями з фундаментальних основ та методики організації моніторингу; прийомами здійснення заходів з опрацювання даних отриманих в ході моніторингу. Майбутній викладач готовий застосовувати знання лише у прийнятті типових, стандартних рішень	Майбутній магістр технологічної освіти в аналогічній ситуації самостійно діє за встановленим зразком, обирає відомі йому системи реалізації моніторингових досліджень, з невеликими труднощами адаптує її до навчального закладу; реалізує заплановані етапи моніторингу зі сторонньою кваліфікованою допомогою. Майбутній викладач виявляє недостатню самостійність під час моделювання процесу моніторингу. Готовий до застосування знань тільки у однотипних стандартних ситуаціях	Магістр технологічної освіти у більшості випадків проявляє рефлексивність та емпатійність, відчуває потребу у здійсненні успішного та об'єктивного моніторингу для оцінки навчальних досягнень студентів, проте не виявляє активності у пошуку нових форм та засобів діяльності. Середній рівень характеризується узгодженням пізнавальних, моральних мотивів, мотивів самоствердження та мотивів спілкування
Початковий	Майбутній викладач володіє частковими, несистемними знаннями з фундаментальних основ та методики організації моніторингу; прийомами здійснення заходів з опрацювання даних отриманих в ході моніторингу. Майбутній викладач потребує допомоги у застосуванні знань під час прийняття типових, стандартних рішень	Магістр технологічної освіти діє за встановленим зразком з допомогою чи без допомоги кваліфікованих колег, насилу обирає відомі йому системи реалізації моніторингових досліджень, частково адаптує їх до навчального закладу; реалізує заплановані етапи моніторингу тільки зі сторонньою кваліфікованою допомогою. Майбутній педагог частково моделює процес моніторингу.	Майбутній викладач не виявляє рефлексивності та емпатійності, не відчуває потреби у здійсненні успішного та об'єктивного моніторингу для оцінки навчальних досягнень студентів, виявляє поодинокий інтерес до здійснення моніторингу навчальних досягнень. Початковому рівню рівню відповідає узгодженість меркантильних та комунікативних мотивів

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, у нашому дослідженні ми виокремили такі критерії готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів: когнітивний, практикологічний та ціннісно-мотиваційний.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та запропонованих критеріїв ми встановили рівні готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів: високий, середній та початковий.

Отже, система визначених і розроблених нами критеріїв, показників та рівнів стану

сформованості готовності дозволяє виявити зміни, які відбуваються в процесі формування у майбутніх викладачів готовності здійснювати моніторинг та визначити реальний стан сформованості готовності магістра до моніторингу. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні змісту підготовки та ефективних засобів, форм і методів підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Використана література:

1. *Картава Ю.* Обґрунтування критеріїв, показників та рівнів розвитку професійної компетентності вчителів-філологів / Ю. Картава // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4 (30). – С. 191-198.
2. *Фотинюк В.* Критерії, показники та рівні сформованості професійно-прикладної фізичної підготовленості інженерів-механіків авіаційної галузі / В. Фотинюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. – № 2. – С. 40-48.
3. *Философский словарь* / под ред. М. Розенталя, П. Юдина. – М. : Политиздат, 1968. – 2-е изд. – 432 с.
4. *Курило В.* Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні / В. Курило // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 2. – С. 35-39.
5. *Торчевський Р.* Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. Торчевський; Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти. – К., 2012. – 300 с.
6. *Словник української мови: в 11 т.* / АН УРСР ; Інститут мовознавства ; за ред. І. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 8. – 343 с.
7. *Бизюкова И.* Теоретические основы оценки работников управления производством / И. Бизюкова // Материалы семинара “Оценка деятельности и материальное стимулирование труда ИТР и служащих”. – М. : МДНТП им. Ф.Э. Дзержинского, 1978. – 121 с.
8. *Богданова І.* Модульна технологія у професійній підготовці вчителя : монографія / І. Богданова ; за ред. І. Зязюна. – Одеса : Учбова книга, 1997. – 289 с.
9. *Решетник С.* Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності / С. Решетник // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”. – 2013. – № 2(8). – С. 217-223.
10. *Бойко А.* Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації : навч.-метод. посібн. / А. Бойко. – К. : ІЗМН, 1996. – 232 с.
11. *Алексюк А.* Педагогіка вищої освіти. Історія. Теорія : підручник для студентів / А. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
12. *Шакун Н.* Професійна підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. Шакун ; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 360 с.
13. *Шалишкін С.* Підготовка майбутнього педагога до моніторингу рівня знань в загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / С. Шалишкін ; Саратовський державний університет імені Н. Г. Чернишевського. – Саратов, 2011. – 188 с.
14. *Абдуллина О.* Общепедагогическая подготовка в системе высшего педагогического образования : для пед вузов / О. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 140 с.
15. *Багрій В.* Процес формування та удосконалення професійних умінь як основа для професійної інноваційної діяльності / В. Багрій // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Л. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 2. – С. 82-91.

References:

1. *Kartava Yu.* Obgruntuvannia kryteriiv, pokaznykiv ta rivniv rozvytku profesiinoi kompetentnosti vchyteliv-filolohiv / Yu. Kartava // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – 2013. – № 4 (30). – S. 191-198.
2. *Fotyniuk V.* Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti profesiino-prykladnoi fizychnoi pidhotovlenosti inzheneriv-mekhanikiv aviatsiinoi haluzi / V. Fotyniuk // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy. – 2012. – № 2. – S. 40-48.
3. *Fylosofskiyi slovar* / pod red. M. Rozentalia, P. Yudyna. – M. : Polytyzdat, 1968. – 2-e yzd. – 432 s.
4. *Kurylo V.* Modeliuvannia systemy kryteriiv otsinky rozvytku osvity v rehioni / V. Kurylo // Pedahohika i psykholohiia. – 1999. – № 2. – S. 35-39.
5. *Torchevskiyi R.* Pedahohichni umovy rozvytku upravlinskoi kultury maibutnikh mahistriv viiskovoho upravlinnia v systemi pisljadiplomnoi osvity : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / R. Torchevskiyi; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity. – K., 2012. – 300 s.
6. *Slovyk ukraïnskoi movy: v 11 t.* / AN URSR ; Instytut movoznavstva ; za red. I. Bilodida. – K. : Naukova dumka, 1970-1980. – T. 8. – 343 s.

7. *Bizyukova I.* Teoreticheskie osnovy otsenki rabotnikov upravleniya proizvodstvom / I. Bizyukava // Materialy seminaru "Otsenka deyatelnosti i materialnoe stimulirovaniye truda ITR i sluzhashchikh". – M. : MDNTP im. F. E. Dzerzhinskogo, 1978. – 121 s.
8. *Bohdanova I.* Modulna tekhnolohiia u profesiinii pidhotovtsi vchytelia : monohrafiia / I. Bohdanova ; za red. I. Ziaziuna. – Odesa : Uchbova knyha, 1997. – 289 s.
9. *Reshetnyk S.* Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy do sluzhbovoi diialnosti / S. Reshetnyk // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina". – 2013. – № 2(8). – S. 217-223.
10. *Boiko A.* Onovlena paradyhma vykhovannia: shliakhy realizatsii : navch.-metod. posibn. / A. Boiko. – K. : IZMN, 1996. – 232 s.
11. *Aleksiuk A.* Pedahohika vyshchoi osvity. Istoriia. Teoriia : pidruchnyk dlia studentiv / A. Aleksiuk. – K. : Lybid, 1998. – 560 s.
12. *Shakun N.* Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin do monitorynhu navchalnykh dosiahnen uchniv : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / N. Shakun ; Cherkaskyi natsionalnyi universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho. – Cherkasy, 2009. – 360 s.
13. *Shalyshkin S.* Pidhotovka maibutnoho pedahoha do monitorynhu rivnia znan v zahalnoosvitnii shkoli : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / S. Shalyshkin ; Saratovskiy derzhavnyi universytet imeni N. H. Chernyshevskoho. – Saratov, 2011. – 188 s.
14. *Abdullina O.* Obshchepedagogicheskaya podgotovka v sisteme vysshego pedagogicheskogo obrazovaniya : dlya ped vuzov / O. Abdullina. – 2-e izd., pererab. i dop. – M. : Prosveshchenie, 1990. – 140 s.
15. *Bahrii V.* Protse formuvannia ta udoskonalennia profesiinykh umin yak osnova dlia profesiinoi innovatsiinoi diialnosti / V. Bahrii // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia pedahohichna. – L. – 2009. – Vyp. 25. – Ch. 2. – S. 82-91.

Самборская Е. В. Критерии, показатели и уровни готовности магистров технологического образования к мониторингу учебных достижений студентов.

В статье освещены отдельные научные проблемы, связанные с обоснованием критериев, показателей и уровней готовности магистров технологического образования к мониторингу учебных достижений студентов. Выделены критерии готовности к мониторингу учебных достижений: ценностно-мотивационный, когнитивный и праксиологичный. Согласно этим критериям было разработано и обосновано высокий, средний и начальный уровни состояния сформированности у будущих магистров технологического образования готовности к мониторингу учебных достижений студентов.

Ключевые слова: мониторинг, критерии, уровни, показатели, готовность к мониторингу, учебные достижения студентов, магистры технологического образования.

Samborska E. V. Criteria, indexes and levels of readiness of master's degrees of technological education to monitoring of educational achievements of students.

The article highlights some scientific issues related to justification criteria, indicators and levels of readiness Masters Technology Education to monitor students' educational achievements. Author determined criteria for readiness for monitoring academic achievements: values-motivational, cognitive and praksykologichnyy. According to these criteria were developed and reasonably high, medium and initial level of the formation of future technological education Masters readiness to monitor students' educational achievements.

Keywords: monitoring criteria, level indicators, willingness to monitoring educational progress of students, masters Technology Education.

УДК 378.147

Серьогіна І. Ю.

**ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНОЛОГІЇ РЕЙТИНГОВОГО ОБЛІКУ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ**

У статті представлено особливості та характеристики технології рейтингового обліку результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ.